

4. Гаращук О.В., Куценко В.І. Якісна освіта – інструментарій сталого розвитку (питання теорії та практики) / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. 143 с.

УДК 338.242

Жукова Л.М., д.е.н., доцент; Горобець К.Ю., Велієва Л. Вугар Кизи, студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН В МЕЖАХ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Інноваційний розвиток, який має певні ознаки і бажаного результату, і обов'язкової передумови (ресурсу або інструменту) ефективного виконання державою своєї історичної місії, є складним явищем.

У якості бажаного результату (мети) регуляторної політики держави, інноваційний розвиток потребує забезпечення стійкого інституційного середовища, що знімає невизначеність функціонування та еволюції національної господарчої системи в цілому та її суб'єктів в умовах посилення зовнішньої конкуренції, глобальних диспропорцій та шоків. Якщо держава не здатна забезпечити хоча б мінімум стабільності та передбачуваності у функціонуванні інститутів, то суб'єкти господарювання змушені будуть знижувати свою інноваційну активність для досягнення мінімальної визначеності їх зовнішнього та внутрішнього середовища. У цьому контексті автори наукової доповіді «Імплементация високих технологій в економіку України» (2016) підкреслюють, що перманентні метаморфози вітчизняної економіки не залишають поза межами свого згубного впливу і високотехнологічну діяльність [1, с. 11]. Незмінність базових інститутів (у певних межах) – це передумова позитивних технологічних змін.

Неспроможність та нестабільність економічних інститутів є одним з головних бар'єрів на шляху інноваційного розвитку України. Кожного разу з черговою хвилею реформ потенційні суб'єкти інновацій опиняються у суттєво іншому економічному просторі, з іншими правилами гри, з іншими пріоритетами та іншою політикою держави. У таких умовах природною формою технологічного розвитку є його інерційна форма, яка спостерігається на великих підприємствах. Від такої форми розвитку неможливо очікувати проривних технологій, оскільки потреби таких підприємств пов'язані з удосконаленням існуючих технологій вчорашнього дня. Таким чином, технологічний розвиток спрямовується у найменш ризиковому («консервативному») напрямі відтворення існуючої технологічної бази експортного виробництва [2].

Певною альтернативою панування такої моделі інноваційного розвитку в Україні може стати не відмова від покращуючих інновацій у великому бізнесі, а доповнення її моделлю гнучкого інноваційного бізнесу у секторі малих та середніх підприємств. Саме такі підприємства відносно слабше пов'язані з технологічною базою минулих періодів і тому можуть собі дозволити широкий спектр технологічних імпровізацій та інновацій. Але для цього держава повинна забезпечити прийнятний або низький рівень невизначеності у сфері загальних інституційних умов, включаючи умови фінансування, оподаткування та виходу на ринок.

На жаль, сьогодні саме у цій сфері держава проводить максимально проактивну політику щодо інституційних змін. Як наслідок, малі підприємства наштовхуються на високий рівень невизначеності щодо інституційних основ ведення бізнесу та вимушені дотримуватися звичних значень загального ризику шляхом обмеження будь-яких інновацій.

Загальна інституційна невизначеність призводить до низького рівня національних збережень та інвестицій у порівнянні з іншими країнами, що є природним економічним

обмеженням інноваційного розвитку національної економіки. Інституційно обумовлені обмеження інноваційного розвитку української економіки мають кількісний вимір: низький рівень ВВП на душу населення, що автоматично обмежує національні можливості фінансування інноваційного розвитку; низький рівень збережень у ВВП, що обмежує можливості залучення ресурсів домогосподарств у фінансування інновацій; низький рівень інвестицій у ВВП; низький рівень інновацій у валових інвестиціях, що обмежує ринковий попит на інновації [3].

Таким чином, господарчій системі, що побудована на засадах економічної свободи суб'єктів та їхній конкуренції і включена у процеси технологічного розвитку, від держави потрібно забезпечення таких загальних умов.

По-перше, це забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності через антимонопольне регулювання, бюджетно-фіскальну політику та грошово-кредитну політику. До цих умов слід віднести контроль або обмеження інфляційних/дефляційних процесів; підтримку належної довіри в економіці та суспільстві; обмеження системних ризиків через боргові та пруденційні інструменти держави. Макроекономічна та фінансова нестабільність майже автоматично означає посилення невизначеності у розвитку суб'єктів інноваційного розвитку економіки. Оскільки завжди існує максимальний рівень невизначеності, з яким суб'єкти будь-яким чином здатні впоратися, то макроекономічна і фінансова невизначеність поєднує ті креативні інноваційні ресурси і можливості, які за інших умов могли б використовуватися для інноваційної діяльності.

Водночас слід відзначити, що якщо антиінфляційна політика має достатнє концептуальне обґрунтування, у тому числі й з позицій виключної ролі довіри до грошей у спрямуванні економічної активності суб'єктів у бік конкурентоспроможних інновацій, то питання боротьби з дефляцією у контексті створення загальних умов інноваційного розвитку економіки досліджені наукою недостатньо.

По-друге, це забезпечення оптимальної відкритості національної економіки та зростання національної конкурентоспроможності через суверенну зовнішньоекономічну політику, включаючи валютно-фінансову та митну складові, захист національного виробника з урахуванням вимог лібералізації світової торгівлі. Сьогодні джерела технологічного розвитку важко ототожнювати з національними системами та інститутами.

Глобальний технологічний простір лише частково може бути описаний як сума національних і міжнародних механізмів створення та ринкового обігу інновацій. Значна частина цього простору є своєрідним неформальним, віртуальним, невідчутним середовищем ідей, зв'язків, мереж, де комбінуються знання, гіпотези, помилки, успіхи та поразки. Серед непередбачуваних результатів технологічного розвитку важливе місце займає саме цей компонент глобальної інноваційної системи, що формується сьогодні. Він є націленим на максимальну асиміляцію невизначеності розвитку зі всіма її ризиками та глобальною небезпекою [4, с. 9]. Проблема в тому, що національна держава та міжнародні інститути часто не здатні ідентифікувати ці приховані процеси та ризики інноваційного розвитку, які спроможні накопичуватися до катастрофічних масштабів. Розшарування ринкової кон'юнктури під впливом технологічної невизначеності, у широкому сенсі, може породжувати структурну невизначеність, яка загрожує раціональній державній політиці та погіршує загальну суб'єктність.

По-третє, це забезпечення соціального середовища стійким інноваційно-інвестиційним розвитком через чіткий розподіл повноважень та соціальної відповідальності між державою, корпораціями та домогосподарствами. Загроза масового безробіття у технологічно розвинених країнах, технологічно детерміноване зростання соціальної нерівності перетворюють інноваційний розвиток економіки на тягар для все більш широких груп населення. Здатність сучасної глобальної системи впоратися з соціальними викликами інноваційного розвитку може бути швидко вичерпана. Це пов'язано з тим, що в умовах глобальної економіки не існує системи глобальної соціальної відповідальності. Держава, яка кредитує свої витрати за рахунок зовнішніх позичок, а не за рахунок податків населення, схильна відмовлятися від

соціальної складової своєї місії. Повернути державу обличчям до платників податків – це питання виживання не лише найбільш бідних прошарків населення, а ще й питання збереження внутрішньої легітимності держави як такої. Втрата внутрішньої легітимності внаслідок глибоких соціальних розривів може супроводжуватися втратою зовнішньої суб'єктності держави та її тотальною технологічною залежністю від занадто рухливого та невизначеного глобального простору.

Список використаних джерел

1. Імплементация високих технологий в економіку України / за ред. І. Ю. Єгорова, І. В. ОDOTЮКА, О. Б. Саліхової. Київ : НАН України, 2016. 166 с.
2. Федулова І. В. Передумови інноваційного розвитку промислових підприємств України : монографія. Київ : НУХТ, 2009. 272 с.
3. Національні рахунки України [з 2009 року]. *Державна служба статистики України*. URL : http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/03/Arch_nr.htm
4. Жукова Л. М. Інноваційний потенціал України та проблеми його реалізації в умовах глобальних викликів. *Innovative potential of socio-economic systems: the challenges of the global world* : Proceedings of International Scientific Conference, 30 June 2016. Lisbon : NOVA University, 2016. P. 9–12.

УДК 335

Павленчик Н.Ф., д.е.н., професор
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
(м. Львів, Україна)

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційна активність підприємств у сучасних умовах визначає їх конкурентоспроможність не лише у поточний момент часу, але й у довгостроковій перспективі. Саме тому питання визначення ключових чинників інновацій є важливим для вирішення проблеми активізації інноваційної діяльності [7]. Нині ще більше, ніж раніше, спостерігається залежність економічного зростання від здатності системи продукувати інновації, оскільки динаміка наукового прогресу сповільнилась, і, отже, її результати стають більш цінними [1].

Ризик є невід'ємним атрибутом ринкової економіки і виступає своєрідним зусиллям суб'єкта до дії спрямованої на одержання вищого результату. В цьому проявляється його позитивна властивість. Тим більше, що за умов раціонального використання різних методів і засобів можна управляти ним і спрямувати на досягнення поставленої мети в економічному сенсі.

Сутність ризику може базуватися на ґрунті відсутності впевненості у досягненні мети або імовірності досягнення бажаного результату. Ці суперечливі засади супроводжуються і двоякими наслідками – відхиленням від передбачуваної мети або втратою матеріальних, моральних та інших збитків пов'язаних з обраною в умовах невизначеності альтернативою.

Наявність ризиків обумовлює об'єктивну необхідність управління ними. Управління ризиками складається, як правило, в ухиленні від ризику; якщо це неможливо, то -в розробці заходів по мінімізації його величини або наслідків [6]. Комплексне управління ризиками дає змогу враховувати внутрішні та зовнішні фактори в роботі організації, визначати способи та методи забезпечення стійкості суб'єкта господарювання, його здатність протистояти несприятливим ситуаціям в умовах конкуренції [2].

Система управління підприємницьким ризиком повинна будуватися на певній послідовності дій, спрямованих на виявлення, оцінку і запобігання ризику або ж його мінімізацію до прийняттого рівня. Для того, щоб діяльність підприємства мала стабільну